

Päiväys/Datum
21.12.2021

Dnro/Dnr
TRAFICOM/580746/06.04.06.00/2021

Viite/Referens
Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirin kuntayhtymän
tartuntatautilain 58 f §:n mukainen ilmoitus

**Päätös koskien matkustajamäärän väliaikaisen rajoittamisen arviointia
Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirin alueella tartuntatautilain 58 f §:n
mukaisen ilmoituksen johdosta**

Asia Varsinais-Suomen sairaanhoitopiiri on 7.12.2021 lähettänyt Liikenne- ja viestintävirastolle ilmoituksen tartuntatautilain 58 f §:n mukaiselle päätökselle asetettujen edellytysten täyttymisestä Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirin alueella. Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirin kuntayhtymän alueella sijaitsevat Aura, Kaarina, Kemiönsaari, Koski tl, Kustavi, Laitila, Lieto, Loimaa, Marttila, Masku, Mynämäki, Naantali, Nousiainen, Oripää, Paimio, Parainen, Punkalaidun, Pyhäranta, Pöytyä, Raisio, Rusko, Salo, Sauvo, Somero, Taivassalo, Turku, Uusikaupunki ja Vehmaa.

Liikenne- ja viestintäviraston päätös ja perustelut

Päätös

Liikenne- ja viestintävirasto ei aseta tartuntatautilain 58 f §:n mukaista matkustajamäärärajoitusta liikennevälineisiin, joilla tarjotaan kuljetuspalveluja Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirin alueella.

Rajoitus on tarkoitettu käytettäväksi viimesijaisena, välttämättömänä keinona covid-19-epidemian leviämisen estämiseksi, eikä rajoitus saa estää kenenkään pääsyä lakisääteisiin palveluihin. Virasto katsoo, että matkustajamäärärajoitusten asettaminen ei ole laissa tarkoitettulla tavalla välttämätöntä ja oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään nähden.

Asian valmistelu

Liikenne- ja viestintävirasto vastaanotti 7.12.2021 Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirin kuntayhtymän ilmoituksen siitä, että sairaanhoitopiirin alueella täytyvät tartuntatautilain 58 f §:n edellytykset.

Ilmoituksen saatuaan virasto pyysi selvitystä seuraavilta toimivaltaisilta viranomaisilta ja toimijoilta:

Liikenne- ja viestintäministeriö
 Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (jäljempänä *ELY-keskus*)
 Salon kaupunki
 Turun seudun joukkoliikenne Föli
 J. Vainion Liikenne Oy
 OnniBus.com Oy (jäljempänä *OnniBus*)
 Finnlines Oyj
 Tallink Silja Oy
 Viking Line Abp
 Suomen Lauttaliikenne Oy (Finferries)
 Naantalın satama
 Turun satama
 VR-Yhtymä Oy (jäljempänä *VR*)
 Finavia Oyj
 AirBaltic
 AirLeap
 Wizzair

Näiden selvitysten sekä Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirin verkkosivujen ja Lounais-Suomen aluehallintoviraston 20.12.2021 tekemän päätöksen valossa Traficom arvioi tartuntatautilain 58 f §:ssä asetettujen edellytysten täyttymistä.

Tartuntojen ilmaantuvuus ja tartuntojen jäljitettävyys sairaanhoitopiirin alueella

Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirin ilmoituksen mukaan todennettujen koronavirustartuntojen ilmaantuvuus 100 000 asukasta kohden Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirin alueella on Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) keräämien tietojen perusteella ollut ilmoitusajankohtaa edeltäneen 14 vrk aikana (22.11. – 5.12.2021) 297,8. Tilanne on huonontunut nopeasti marraskuun 2021 aikana; marraskuun alussa ilmaantuvuusluku oli THL:n keräämien tietojen perusteella n. 140.

Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirin alueella koronavirustartuntojen raportoidut tartuntatiedot ovat tartunnan jäljittäjien tiedossa ilmoituksen mukaan 68 %:ssa tapauksista. Tartuntojen tunnistetut lähteet ovat pääasiassa samassa taloudessa asuvat henkilöt sekä henkilöiden lähipiiri. Myös oppilastartunnat ovat kasvaneet voimakkaasti. Tapausmäärän kasvaessa myös tunnistamattomista lähteistä peräisin olevia tartuntaketjuja havaitaan enenevässä määrin. Sairaanhoitopiirin arvion mukaan tämä aiheuttaa merkittävän riskin uusien tartuntojen leviämiseen Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirin alueella. Toteutuneen kehityksen perusteella riski esiintyy koko maakunnan alueella, vaikka suurin osa kaikista tartunnoista tavataan Turussa ja sen ympäristökunnissa. Lisääntyneet tapausmäärät ovat johtaneet sairaala- ja tehohoidon tarpeen kasvuun sekä perusterveydenhuollon voimakkaaseen kuormittumiseen. Tämä kehitys uhkaa sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön riittävyyttä ja kuormittaa terveydenhuollon järjestelmiä.

Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirin verkkosivujen mukaan (päivitys 20.12.2021) 14 vuorokauden ilmaantuvuus 100 000 asukasta kohti on noin kaksi viikkoa ilmoituksen tekemisen jälkeen 319,5.

Matkustajamäärät

Salon kaupunki toimivaltaisena joukkoliikenneviranomaisena toteaa, että päivittäisistä 320 lähdöstä keskimäärin n. 75 %:ssa matkustajamäärä jää alle 50

%:iin suurimmasta sallitusta matkustajamäärästä. Täysinäiset lähdöt ovat aamun ja iltapäivän työ- ja koululaisvuoroja.

VR:ltä saadun selvityksen mukaan kaukoliikenteen osalta Varsinais-Suomen alueen kautta kulkevia junia on keskimäärin 37 päivässä. Täyttöasteet VR:n kaukoliikenteessä ovat keskimäärin 50 %, Varsinais-Suomen osalta 53 %. Loppuvuoden Varsinais-Suomen kaukojunien varausaste on 16 %. Varsinais-Suomessa on myös VR:n yöjunaliikennettä. Yöjunien makuuhytit ovat erillisiä yksiköitä, joiden avulla voidaan seuruekohtaisesti pysytellä omissa oloissaan. Tällä hetkellä VR ei myy pelkkiä makuupaikkoja jaettuihin hytteihin eli hytti on aina oman seurueen käytössä. Yöjunien istumapaikkojen keskimääräinen varausaste joulusesongille on 8 %. Kaukojunissa 50 % täyttöasteiden ylitykset ajoittuvat pääsääntöisesti päiväjunissa perjantain tai sunnuntain liikenteeseen, yöjunissa tasaisemmin läpi viikon. Koko Suomen osalta kaukoliikenteen osalta täyttöasteet ovat loppuvuoden ajalta seuraavat: Yöjunat 58 % (makuupaikat 75 %, istumapaikat 24 %), päiväjunat 20 %, kotimaan kaukoliikenne kokonaisuudessaan 23 %.

Turun Satamasta liikennöi kaksi matkustajavarustamo: Viking Line ja Tallink Silja. Molempien varustamojen matkustajamäärät vaihtelevat tällä hetkellä erittäin paljon riippuen viikonpäivästä. Laivojen matkustajamäärät ovat tällä hetkellä noin 50 - 65 % normaaliajan matkustajamääräistä.

Naantalın Satamassa harjoittaa ainoastaan yksi varustamo sellaista liikennettä, jossa rahdin lisäksi kulkee myös matkustajia. Naantalın satamasta liikennöivä Finnlines harjoittaa liikennettä reitillä Naantali – Långnäs - Kapellskär (Ruotsi) kahdella aluksella. Reitillä matkustaa lähinnä ammattikuljettajia. Varustamon ilmoituksen mukaan alusten matkustajamäärät ovat noin 35 % enimmäismatkustajamääräistä. Kaikilla matkustajilla on ajoneuvo ja hytti käytössään aluksella.

Varsinais-Suomen ELY-keskus tilaa valtakunnallisesti yhteysaluspalvelut saaristoliikenteeseen. Matkustajilta ei edellytetä ennakkoilmoitusta, matkasta ei peritä maksua eikä matkustajatietoja kerätä. ELY-keskus tilaa myös maantielauttaliikenteen, joissa matkat ovat lyhyempiä ja henkilöt ovat yleensä omissa ajoneuvoissaan matkan ajan.

Mahdollisuudet välttää matkustajien välisiä lähikontakteja ja toimijoiden tekemät toimenpiteet

Toimijat ja toimivaltaiset viranomaiset ovat tuoneet selvityksissään esille käytössä olevia keinoja.

Suomalaisten matkustajavarustamojen antamien selvitysten mukaan ne ovat suositelleet maskin käyttämistä aluksillaan aina alukseen tultaessa ja aluksesta poistuttaessa ja aina matkan aikana, jollei riittäviä turvavälejä ole mahdollista pitää. Maskisuositus on ollut voimassa elokuusta 2020 alkaen. Suomalaiset matkustajavarustamot ovat 29.11.2021 antaneet matkustajilleen vahvan suosituksen koronapassista. Matkan aikana hyttimatkustajan hytissä ei vieraila eikä altistumisia matkustajien ja henkilökunnan välillä hyteissä pääse tapahtumaan. Suomalaisella matkustaja-aluksella ei myöskään ruokailla eri seurueiden kanssa yhdessä vaan ruokailu tapahtuu lähtökohtaisesti omassa seurueessa. Kyltityksen lisäksi kuulutuksissa muistutetaan vahvasta maskisuosituksesta yleisissä tiloissa, turvaväleistä, käsien desinfioinnista sekä maski- kumikäsinepakosta ruokailun yhteydessä. Miehistö valvoo ohjeiden ja suositusten toteuttamista. Laivaliikenteessä matkustajatiedot ovat jäljitettävissä ja mahdollisia oireilu- ja altistumislanteita varten on sovitut prosessit.

ELY-keskusten järjestämässä vesiliikenteessä käsidesit ovat kattavasti saatavilla yritysten toimesta. Varsinais-Suomen ELY-keskuksen tilaamassa liikenteessä on koko toimivalta-alueella voimassa maskisuositus.

VR on kuvannut omia toimenpiteitään ja kattavaa ja jatkuvasti päivittyvää yli sadan toimenpiteen ohjelmaansa koronan ehkäisemiseksi ja turvallisen junamatkustuksen takaamiseksi. VR on todennut muun muassa, että sen henkilökunnalla ei ole todettu yhtäkään junissa työtehtävissä saatua koronatartuntaa koko koronapandemian aikana.

Turun lentoasema ja lentoasemalle lentävät lentoyhtiöt airBaltic, Air Leap ja Wizz Air ovat ottaneet menettelyjä käyttöön tartuntojen leviämisen estämiseksi. Sekä lentoasemalla että lennoilla vaaditaan maskin käyttöä ja siivousta on tehostettu. Matkustajia muistutetaan turvaväleistä ja hygieniatoimenpiteistä. Tammi-lokuun aikana lentoasemalla on ollut alle 40 000 matkustajaa, mikä on 85 prosenttia vähemmän kuin vastaavana aikana 2019. Täyttöaste lennoilla on edelleen keskimäärin alhainen. Matkustajat sijoitetaan lennoilla niin, että säilytetään turvavälit.

Myös OnniBus on omassa selvityksessään kuvannut toimenpiteitään, kuten maskisuositusta ja matkustajien ohjeistusta. OnniBusin vuoroilla ei ole seisomapaikkoja. Matkustajamäärät ovat olleet pieniä.

Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirin alueella käytössä olevat rajoitukset ja suositukset

Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirin verkkosivujen mukaan (päivitys 20.12.2021) Varsinais-Suomen alueella on voimassa laaja etätyösuositus. Suurenäsuojusta suositellaan käytettäväksi kaikkialla, missä ihmiset ovat tekemisissä toistensa kanssa sekä sisä- että ulkotiloissa, kun riittävää etäisyyttä ei pystytä pitämään. Suositus koskee myös rokotettuja henkilöitä.

Varsinais-Suomessa kielletään henkilömäärästä riippumatta kaikki yleisötilaisuudet ja yleiset kokoukset sisätiloissa ja ulkotiloissa 22.-31.12.2021. Lisäksi määrätään suljettaviksi yleisölle avoimet tai rajatun asiakas- tai osallistujapiirin oleskeluun tarkoitetut asiakas-, osallistuja- ja odotustilat, joita käytetään tanssipaikoina, kuorolaulu- tai harrastajateatteritoimintaan tai vastaavaan ryhmäharrastustoimintaan. Myös kauppakeskusten yleiset oleskelutilat, pois lukien vähittäiskaupan liiketilat ja palvelujen tarjoamiseen käytettävät tilat sekä kulku niihin, on määrätty suljettaviksi yleisöltä. Rajoituksista ei voi vapautua käyttämällä koronapassia.

Muissa yleisissä tiloissa toiminta on 22. - 31.12.2021 järjestettävä niin, että osallistujien ja seurueiden välillä voidaan ehkäistä lähikontaktin aiheuttamaa tartunnan riskiä. Riskiä voi alentaa esimerkiksi edellyttämällä kasvomaskin käyttöä, tehostamalla ilmanvaihtoa, rajoittamalla asiakasmäärää, porrastamalla kävijöiden osallistumista tai sijoittelemalla asiakaspaikat aiempaa väljemmin. Toimijan pitää tehdä kirjallinen suunnitelma siitä, millä toimilla se estää asiakkaiden tai osallistujien välisen lähikontaktin aiheuttamaa tartuntariskiä. Suunnitelma on pidettävä tiloissa asiakkaiden ja toimintaan osallistuvien nähtävillä.

Asiakas- ja yleisötiloissa tulee lisäksi noudattaa tartuntatautilain pykälän 58 c yleisiä hygieniavaatimuksia, jotka koskevat tehostettua tilojen ja pintojen puhdistamista sekä mahdollisuutta käsien puhdistamiseen ja riittävän etäisyyden pitämiseen.

Peruskoulut, ammatilliset oppilaitokset, lukiot sekä korkeakoulut voivat pääsääntöisesti jatkaa lähiopetuksessa. Jos oppilaitoksessa todetaan merkittäväksi arvioituja tartuntaryppäitä, voidaan koulu- tai kuntakohtaisesti harkita hybridi- tai etäkouluopetukseen siirtymistä rajoitetuksi ajanjaksoksi. Oppilaille on voimassa kasvomaskisuositus peruskoulun 1. luokasta alkaen.

Terveysten- ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) sivujen mukaan rokotuskattavuus sairaanhoitopiirin alueella on 12 vuotta täyttäneiden osalta 85 % (tilanne 20.12.2021)

Valtioneuvoston toimet rajat ylittävässä liikenteessä

Ulkorajaliikenteen rajoitukset jatkuvat yhä useiden maiden osalta. Valtioneuvosto päätti 16.12.2021 jatkaa ulkoraajoja koskevia maahantulon rajoituksia ja tiukentaa terveysturvallisuustoimia. Päätos tulee voimaan 20.12. ja on voimassa 16.1.2022 asti. Päätoksen mukaan EU:n ja Schengen-alueen ulkopuolelta saapuvilta täyden rokotussarjan saaneilta matkustajilta vaaditaan 21.12. alkaen alle 48 tuntia vanha negatiivinen Covid-19-testitulokset ja lisäksi rokotustodistus.

Vaatus ei koske Suomessa tai muussa EU- tai Schengen-valtiossa asuvia heidän palatessaan asuinmaahansa eikä henkilöitä, joiden maahantulon perusteena on välttämätön syy kuten pakottavat perheasiat tai muut pakottavat henkilökohalliset syyt. Kaikkia matkustajia koskevat kuitenkin tartuntatautilain mukaiset vaatimukset todistusten esittämisestä ja Aluehallintoviranomaisten tekemät päätökset pakollisista terveystarkastuksista.

EU- ja Schengen-maista voi saapua Suomeen vapaasti ilman matkustusrajoituksia kuten tähänkin saakka.

Arviot matkustajamäärien väliaikaisen rajoittamisen vaikutuksista

ELY-keskus on ottanut kantaa mahdollisen rajoituksen vaikutukseen lakisääteisiin oikeuksiin. ELY-keskus on pyrkinyt säännönmukaisesti yhdistämään lakisääteisten koulukuljetusten tarpeita kaikille avoimen joukkoliikenteen sopimuksiin jo vuosien ajan. Näin ollen viranomaisen hankkimalla kaikille avoimella joukkoliikennepalvelulla on erittäin suuri merkitys lakisääteisille kuljetuksille.

Samoin Turun seudun joukkoliikenne Föli on todennut, että liikkumisen palvelut ovat aivan välttämättömiä lakisääteisten palvelujen kannalta. Isossa kaupungissa hyvin monelle joukkoliikenne on ainoa käytettävissä oleva vaihtoehto lakisääteisten asioiden hoitamiseen. Myös Turussa normaali joukkoliikennetarjonta on keino tarjota suurelle joukolle koululaisista mahdollisuus päästä kouluun.

ELY-keskuksen hankkimassa sopimusliikenteessä vuorokohtainen kuormitus on pääsääntöisesti edelleen alle 50 %. Jokaisen tarkastellun sopimuksen tiedoista löytyy kuitenkin yksittäisiä vuoroja, yksittäisinä päivinä, jolloin 50 % kuormitus ylitetään. Lisäksi on huomioitavissa, että tällaiset vuorot ovat pääsääntöisesti sellaisia, joilla on merkitystä kuntien lakisääteisille koulukuljetuksille. Lakisääteisten kuljetusten lisäksi vain Uudenkaupungin autotehtaan työmatkaliikenteessä kuormitus ylittyy säännöllisesti. Autotehtaan liikenne on tehtaan toiminnan kannalta ensi arvoisen tärkeää ja matkustusmäärään rajoittaminen 50 % tasolle tarkoittaisi kahta lisäautoa ja n. 70 000 € lisäkustannusta kuukausitasolla. Myös kouluvuorojen osalta liikenteen lisäämisestä aiheutuisi merkittävää lisäkustannusta, eikä se välttämättä ole sopimusehtojen ja lainsäädännön mukaisesti edes mahdollista kaikissa tapauksissa. Joukkoliikenteen nykyisen käytössä olevan määrärahan näkökulmasta lisävuorojen hankkiminen on mahdotonta.

ELY-keskus on todennut, että liikennettä voivat käyttää sellaiset henkilöt, joilla on merkittävä rooli huoltovarmuuden kannalta ja, joilla on välttämätön tarve käyttää joukkoliikennettä. Mikäli rajoitukset toteutuvat, kapasiteetin valvontavastuu on käytännössä kuljettajalla. Tällöin rajoitusta ei voida tehdä perustuen henkilön tehtävän tai matkan tarpeellisuuteen. Rajoituksilla voi siten olla merkitystä huoltovarmuuden kannalta.

Edelleen ELY-keskus on todennut, että kolmen viikon joulutauko peruskoulujen ja muiden oppilaitosten osalta tulee vähentämään matkustusta ilman erityisiä rajoituksia.

ELY-keskuksen mukaan yhteysalus- ja maantielauttaliikennepalvelut ovat elintärkeitä saariston asukkaille sekä heidän toimeentulolleen saaristossa. Liikenteen jatkuvuuden turvaaminen on ensiarvoisen tärkeää. Sesonkikauden ulkopuoliossa liikenteessä matkustajamäärät ovat varsin maltillisia. Käytännössä kaikki pääsisivät matkustamaan rajoituksista huolimatta.

Myös Salon kaupunki on arvioinut selvityksessään vaikutuksia lakisääteisiin palveluihin: tilausajoina hoidettavien koulukuljetusten kalusto on mitoitettu mahdollisimman optimaaliseksi kustannustehokkuuden saavuttamiseksi, joten tyhjiä paikkoja koulukuljetusautoissa ei juuri ole. Samoin kuin joukkoliikenteessä myös koululaiskuljetuksissa kuljettavien määrät kasaantuvat tiettyihin ajankohtiin ja muulloin autoissa on väljempää. Koulukuljetusautoissa on samasta suunnasta useampiin kouluihin kuljetettavia oppilaita, eikä matkustajamäärien tasaaminen ole käytännössä mahdollista. Mahdollisten altistumisten jäljitettävyyden näkökulmasta on kuitenkin hyvä huomioda, että tilausajoina ajettavissa koulukuljetuksissa on aina tiedossa matkustajat.

Koululaiskuljetusten lisäksi tilausajoina ajetaan palveluliikennettä sekä sosiaali- ja terveystalvelujen ryhmäkuljetuksia. Vanhuspalvelujen kuljetuksissa ei lähtökohtaisesti kuljeteta samanaikaisesti yli 10 henkilöä. Myös kehitysvammahuollon työ- ja päivätoiminnassa on mahdollista vähentää matkustajamääriä tarvittaessa alle 10 henkilöön per kuljetus.

Kutsuliikenteenä toteutettavassa palveluliikenteessä matkustajamäärät puolestaan ovat puolittuneet pandemian alun jälkeen, joten sielläkin on mahdollista rajata kuljetusten kokonaisasiakasmäärät alle 10 henkilöön.

Marraskuun 2021 alusta 14.12.2021 saakka tarkasteltaessa joukkoliikenteen matkustajista on Salon matkustajainformaation perusteella n. 60 % koululaisia ja n. 10-15% toisen asteen opiskelijoita. Merkittävää on myös huomioda, että opiskelijoista eli KELA:n koulumatkatukikortilla matkustavista n. 65 % on vuonna 2005 syntyneitä, jotka ovat edelleen oppivelvollisia. Koulukuljetusten järjestäminen on kaupungin lakisääteinen velvollisuus ja Salon kaupungin vajaan 1600 lakisääteisistä koulukuljetettavasta 62 % kulkee joukkoliikenteessä, loput tilausajoissa. Tartuntatautilain 58 f §:n mukainen määräys matkustajamäärien rajaamisesta puoleen kuljetuksissa, joissa on yli 10 matkustajaa, tarkoittaisi ettei kaikkien lakisääteisistä koulukuljetusta kyettäisi järjestämään. Salon kaupunki toteaa, että sen ei ole mahdollista taloudellisesti, sopimuksellisesti eikä ajoneuvon saatavuuden näkökulmasta lisätä joukkoliikenteen ja koululaiskuljetusten kalustomäärää niin merkittävästi, että kuljetukset kyettäisiin puolitetulla kapasiteetilla järjestämään. Vuorovälin ollessa tunti, ei myöskään voida ajatella, että joukkoliikenteen matkustajat laitetaan odottamaan seuraavaa vuoroa.

Vielä Salon kaupunki on toivonut huomioitavan, että joukkoliikennettä Salossa käyttävät vain ne, joille se on välttämätöntä.

VR on todennut, että sen on mahdollista rajoittaa matkustajamääriä kaukoliikenteessä myyntijärjestelmän avulla ja algoritmi sijoittaa jo lipun oston yhteydessä matkustajat mahdollisimman kauas toisistaan. Lipunmyynnin rajoituksia ei kuitenkaan pystytä kohtuullisin keinoin kohdistamaan nopeasti ainoastaan Varsinais-Suomen alueelle, vaan se jouduttaisiin käytännössä asettamaan voimaan valtakunnallisesti. Jos valtakunnallinen rajoitus otetaan käyttöön, vaikuttaa se VR:n koko kaukoliikenteen myyntiin. Merkittävin välitön vaikutus olisi, että VR joutuu perumaan jo varattuja matkoja esim. joulusesongin Lapin kaukojunaliikenteen osalta. Täyttöasterajoitusten myötä VR joutuisi myös tilanteeseen, jossa sen pitää täyttöasteen ylittävillä lähdöillä valita jo matkan ostaneiden matkustajien välillä, kenen matka evätään. Tämänkaltaisen päätöksenteko ei ole VR:n näkemyksen mukaan mahdollista nykyisillä säädöksillä.

VR on lisäksi todennut, että matkustajamäärien rajoittaminen vaikuttaa välttämättömään työ- ja asiointimatkustukseen, mikä tulee merkittävästi kärsimään. Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirin alueella tämä vaikuttaisi erityisesti pendelöintiin Turusta / Turkuun. Tällä voi olla merkitystä huoltovarmuuden ja yhteiskunnan kriittisten alojen toiminnan kannalta. Rajoituksella on vaikutusta myös sosiaalisesti heikommassa asemassa olevien kansalaisten matkustamiseen, joiden liikkuminen nojaa julkisiin liikennevälineisiin.

Turun sataman kautta liikennöivien Viking Linen ja Tallink Siljan selvitysten perusteella matkustajamäärien rajoittaminen 50% enimmäismäärästä ei vaikuttaisi sanottavasti nykytilanteeseen, sillä matkustajamäärät ovat edelleen alle puolet normaalista. Naantalın satamasta liikennöivän Finnlinesin mukaan matkustajaluksilla on jo tehty merkittäviä ja todistetusti tehokkaita toimia koronan leviämisen estämiseksi ja katsoo, ettei matkustajakapasiteetin rajoituksille ole perustetta.

OnniBus on omassa selvityksessään kiinnittänyt huomiota siihen, että kaukobussiliikenteessä matkustajien sisäänotto on täysin kontrolloitua, toisin kuin paikallisliikenteessä, metroissa, raitiovaunuissa tai junissa. On epä johdonmukaista, että kaukobussiliikenteessä edellytettäisiin tiukkoja kapasiteettirajoituksia, kun samaan aikaan muissa liikennemuodoissa (pois lukien lentoliikenne) ei rajoituksia voida tosiasiallisesti kontrolloida. Se tiedetään, että aiemman rajoituksen aikana keväällä 2021 rajoitus pakotti supistamaan liikennetarjonnan tasolle 17 prosenttia normaaliin nähden, eli palvelutaso romahti ja toiminta muuttui entistä tappiollisemmaksi kiinteiden kustannusten säilymisen vuoksi. Myös tämänkertainen rajoitus johtaisi tarjonnan alasajoon. OnniBus on todennut selvityksessään edelleen, että korona-ajalle on ollut tyypillistä, että yhteiskunnan muut rajoitus- ja sulkutoimenpiteet ovat luontaisesti vähentäneet matkustajamääriä dramaattisesti ilman joukkoliikennettä suoraan koskevia rajoitustoimenpiteitä. Matkustajamäärät ovat erittäin alhaiset.

Keskeiset säännökset

Matkustajamäärän rajoittamistarpeen arviointi perustuu tartuntatautilain 58 §:ään, joka on voimassa 31.12.2021 saakka. Eduskunnassa on käsiteltävänä hallituksen esitys myös tämän pykälän voimassaolon väliaikaisesta jatkamisesta, mutta jonkin verran muutetussa muodossa.

Tartuntatautilain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta annetulla lailla (147/2021) on annettu Liikenne- ja viestintävirastolle toimivalta antaa päätös

matkustajamäärien väliaikaisesta rajoittamisesta covid-19-epidemian leviämisen estämiseksi, mikäli lain 58 f §:n ehdot täyttyvät:

Jos on ilmeistä, että 58 e §:n mukaiset ja muut jo toteutetut toimenpiteet eivät ole riittäviä ja jos covid-19-epidemian leviämisen estämiseksi on välttämätöntä, Liikenne- ja viestintävirasto voi tehdä päätöksen, jolla rajoitetaan edellä 58 e §:n 1 momentissa tarkoitetun kuljetuspalvelun tarjoajan tai tämän toimeksiannosta toimivan liikennöitsijän suurinta sallittua matkustajamäärää, joka voidaan ottaa liikennevälineeseen.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu päätös saadaan tehdä, jos:

1) sairaanhoitopiirin alueella 14 viimeisimmän päivän, jolta tieto on saatavilla, aikana todennettujen tartuntojen ilmaantuvuus 100 000 asukasta kohden on vähintään 25; ja

2) kunnan tai sairaanhoitopiirin alueella todetaan tautiryppäitä, joiden tartuntaketjuja ei pystytä luotettavasti jäljittämään ja jotka aiheuttavat asiantuntija-arvion mukaan merkittävän riskin uusien tartuntojen leviämiseen alueella.

Sairaanhoitopiirin kuntayhtymän on viipymättä ilmoitettava Liikenne- ja viestintävirastolle edellä 2 momentin 2 kohdassa tarkoitetun tilanteen olemassaolosta tai perustellusta uhasta tilanteen syntymiselle alueellaan.

Liikenne- ja viestintävirasto saa päätöksellään velvoittaa rajoittamaan matkustajamäärää enintään puoleen siitä suurimmasta matkustajamäärästä, joka on sallittua ottaa liikennevälineeseen. Päätös saa koskea vain liikennevälineitä, joita käytetään yli 10 henkilön samanaikaiseen kuljetukseen.

Liikenne- ja viestintäviraston on päätöstä tehdessään ja matkustajamäärän rajoitusta arvioidessaan otettava huomioon:

1) tartuntojen ilmaantuvuus alueilla, joilla liikennöinti pääosin tapahtuu ja joista matkustajia voidaan ottaa kyytiin;

2) mahdollisuudet välttää matkustajien välisiä lähikontakteja ottaen huomioon kuljetuksen kesto, liikennevälineen rakenne, mahdollisuus matkustajien osastointiin, istuma- ja seisomapaikkojen määrä sekä muut seikat, jotka vaikuttavat matkustajien sijoittumiseen liikennevälineessä; ja

3) kuljetuspalvelun tarjoajien tai näiden toimeksiannoista toimivien liikennöitsijöiden 58 e §:n mukaisesti toteuttamat toimenpiteet matkustajien välisten lähikontaktien rajoittamiseksi, 24 §:n mukaisesti mahdollisten altistuneiden jäljittämiseksi tarvittavien tietojen saatavuuden varmistaminen henkilökohtaisen paikkavarauksen perusteella, kasvosuojusten käyttäminen ja muut alueellisesti käytössä olevat keinot taudin leviämisen estämiseksi.

Tämän pykälän nojalla annettu päätös ei saa estää kenenkään oikeutta lakisääteisiin palveluihin eikä se saa estää virkamiestä tai viranhaltijaa hoitamasta virkatehtäviään.

Edellä 58 e §:ssä tarkoitetun kuljetuspalvelun tarjoajan tai tämän toimeksiannosta toimivan liikennöitsijän on selkeästi havaittavilla ja

valvottavilla järjestelyillä varmistettava matkustajamäärän rajoittaminen päätöksessä todetun mukaiseksi.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu päätös saadaan tehdä enintään kuukauden ajaksi kerrallaan. Päätös on välittömästi kumottava, jos edellytykset päätöksen voimassaoloon eivät enää täyty.

58 e § (19.2.2021/147)

Henkilöliikennettä koskevat toimenpiteet covid-19-epidemian leviämisen estämiseksi

Liikenteen palveluista annetun lain 2 §:n 1 kohdassa ja Ahvenanmaan maakunnan vastaavassa lainsäädännössä tarkoitetun kuljetuspalvelun tarjoajan ja tämän toimeksiannosta toimivan liikennöitsijän, jolla on toimipaikka Suomessa tai joka on muuten Suomen oikeudenkäytön piirissä tai jonka liikennöimän palvelun lähtö- tai saapumipaikka on Suomessa tai jonka palvelu kulkee Suomen kautta, on covid-19-epidemian leviämisen estämiseksi toiminnassaan huolehdittava siitä, että:

1) liikennevälineen matkustajien käyttöön tarkoitetut tilat ja pinnat puhdistetaan säännöllisesti ja puhdistamista tehostetaan sen lisäksi, mitä muualla kyseisen toiminnan osalta puhdistamisesta säädetään riittävän hygieniatason saavuttamiseksi ja säilyttämiseksi sekä siitä, että muita vastaavia tartuntojen leviämistä estäviä käytänteitä noudatetaan; ja

2) matkustajille tarjotaan mahdollisuus riittävän hygieniatason ylläpitämiseen liikennevälineessä sekä annetaan riittävän etäisyyden ylläpitämistä, käsien puhdistamista, kasvosuojusten käyttämistä ja muita vastaavia tartuntojen leviämistä estäviä käytänteitä liikennevälineessä koskevat toimintaohjeet.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 1 momentissa tarkoitettujen velvollisuuksien yksityiskohdista.

Hallituksen esityksessä (HE 245/2020 vp) ohjeistetaan rajoituspäätösten tekemistä muun muassa seuraavasti:

Alueellisen päätöksenteon tulee perustua viikoittain päivittyvään epidemiologiseen tilannekuvaan, epidemian vaihearvioon ja muuhun asiantuntijatietoon, jota alueelta saadaan. Päätökset on perusteltava alueen tarpeilla, ja niissä on kuvattava kokonaisarviointi toimenpiteiden epidemiologisista ja yhteiskunnallisista vaikutuksista.

Velvoitteet ja rajoitukset perustuisivat hygienian ylläpitoon ja fyysisten kontaktien välttämiseen. Samanaikaisesti pyritään minimoimaan elinkeinonharjoittajille aiheutuvat haitat, joilla on suoraan vaikutusta myös työllisyyskehitykseen. Päätökset on perusteltava alueen tarpeilla, ja niissä on kuvattava kokonaisarviointi toimenpiteiden epidemiologisista ja yhteiskunnallisista vaikutuksista.

Koronavirustartuntojen leviämisen estämisen lisäksi sääntelyn tavoitteena olisi toteuttaa elinkeinonharjoittajan näkökulmasta hallinto-oikeudellista lievimmän haitan periaatetta siten, että elinkeinonharjoittajille enemmän velvoitteita asettavat keinot olisi porrastettu ja toimintaan eniten puuttuvat toimet olisivat aina viimesijaisia.

Päätöksessä olisi pyrittävä kuvaamaan yleisellä tasolla niitä toimenpiteitä, joilla luodaan edellytyksiä lähikontaktien välttämiseksi.

Päätöstä tehdessä olisi arvioitava päätöksen vaikutuksia myös työmatkaliikenteeseen ottaen huomioon, että väljyyden lisääminen esimerkiksi kalustoa lisäämällä ei ole useissakaan tilanteissa, kuten junaliikenteessä, vaihtoehto. Liikenne- ja viestintävirasto hyödyntäisi arvioinnissaan asiantuntemustaan tunnistuen erilaisten liikennevälineiden tekniset yksityiskohdat ja rakenteet, jotka voisivat mahdollistaa esimerkiksi matkustajien osastoinnin, seisomapaikkojen määrän rajaamisen sekä muut tekijät, jotka vaikuttavat matkustajien asettumiseen liikenneväliseen niin, että lähikontakteja voitaisiin ehkäistä.

Perustelut

Liikenne- ja viestintävirasto on matkustajamäärän väliaikaisen rajoittamisen välttämättömyyttä arvioidessaan ottanut erityisesti huomioon sairaanhoitopiiriin alueella käytössä olevat muut rajoitukset sekä kuljetuspalvelujen merkityksen lakisääteisten palvelujen saavuttamisen kannalta. Alueella käytössä olevat muut rajoitukset vähentävät omalta osaltaan liikkumisen tarvetta ja matkustajamääriä ilman, että matkustajamäärää tarvitsisi erikseen rajoittaa.

Alueella voimassa oleva etätyösuositus tarkoittaa käytännössä sitä, että liikennevälineisiin jäävät tulematta ne matkustajat, jotka normaalioloissa olisivat lähi-töissä.

Se, että alueen koulut ja oppilaitokset tarjoavat ensisijaisesti lähiopetusta, tarkoittaa sitä, että kuljetusvälineissä on lakisääteisen matkustusoikeuden piirissä olevia matkustajia. Kuljetuspalvelujen merkitys näiden lakisääteisen matkustusoikeuden piirissä olevien matkustajien kannalta vähenee loma-aikana. Samalla loma-aika vähentää matkustajamääriä arkiliikenteessä.

Liikenne- ja viestintävirasto ei pidä matkustajamäärän rajoittamista välttämättömänä seuraavista syistä:

- Alueella on 20.12.2021 otettu 22. - 31.12.2021 väliseksi ajaksi käyttöön uusia rajoituskeinoja, joiden voidaan odottaa vaikuttavan matkustusmääriä vähentävästi ilman, että tästä tarvitsee erillistä rajoituspäätöstä antaa.
- Matkustajamäärät joukkoliikenteessä ovat alueella enimmäkseen niin alhaisia, ettei rajoituksella olisi tosiasiallista vaikutusta matkustajamääriin, joten tarvetta rajoitukselle ole.
- Matkustajamäärärajoitus voidaan tehdä enintään kuukauden ajaksi kerrallaan. Edessä olevaan kuukauden jaksoon sijoittuu lomakausi, jonka aikana arkiliikenteen matkustaminen vähenee muutoinkin olennaiselta osin.

Liikenne- ja viestintävirasto ei pidä matkustajamäärän rajoittamista oikeasuhtaisena seuraavista syistä:

- Rajoitustoimista aiheutuisi toimijoille merkittävää haittaa ilman, että voidaan osoittaa matkustajamäärärajoituksista olevan vastaavaa hyötyä.
- Rajoitukset voisivat vaarantaa oikeuden lakisääteisiin palveluihin, koska palvelutaso laskee vähentyvän tarjonnan vuoksi ja koska joukkoliikenteessä on käytännössä mahdotonta varmistaa oikeuden toteutuminen jokaisen yksittäisen matkustajan osalta.
- Rajoitukset asettaisivat käytännössä toimijat erilaiseen asemaan sen suhteen, millaisia toimenpiteitä heiltä rajoituksen johdosta edellytettäisiin: kuljetuspalveluissa, joissa on paikanvarausjärjestelmä, olisi helposti valvottavissa ja osoitettavissa, noudattaako toimija rajoitusta. Sen sijaan palveluissa, joissa tarkan matkustajamäärän valvonta perustuisi kuljettajan tai matkalipuntarkastajan silmämääräiseen arviointiin, olisi rajoituksen noudattamisen osoittaminen huomattavasti likimääräisempää.

Asianosaisen kuuleminen

Ottaen huomioon kuljetuspalvelun tarjoajien ja liikennöitsijöiden huomattavan suuren määrän, Liikenne- ja viestintävirasto ei ole kuullut kaikkia asianosaisia hallintolain 34 §:n 1 momentissa edellytetyllä tavalla. Täyttääkseen hallintolain 31 §:n mukaisen selvittämisvelvollisuutensa virasto on pyytänyt erikseen selvitystä päätöksessä mainituilta tahoilta, joiden joukossa on niin markkinaehtoisien liikenteen, julkisesti tuetun liikenteen kuin liikenteen järjestämisestä vastaavien viranomaisten edustajia.

Hallintolain 34 §:n 1 momentin mukainen kuuleminen olisi saattanut vaarantaa tämän päätöksen tarkoituksen toteutumisen, ja siitä johtuva viivästyminen olisi saattanut aiheuttaa huomattavaa haittaa ihmisten terveydelle ja yleiselle turvallisuudelle, minkä vuoksi hallintolain (434/2003) 34 §:n 2 momentin 4 kohdan nojalla asia on ratkaistu ilman kuulemista.

Lisätietoja

Lisätietoja asiasta antaa tarvittaessa
Jarkko Saarimäki
ylijohtaja
p. 040 836 0397
jarkko.saarimaki@traficom.fi

Sovelletut säännökset

Tartuntatautilaki (1227/2016) 58 e §, 58 f §, 90 § ja 91 §

Hallintolaki (434/2003) 6 § ja 34 §

Muutoksenhaku

Päätökseen tyytymätön voi valittaa siitä hallinto-oikeuteen. Ohje valituksen tekemiseen on liitteenä.

Täytäntöönpano

Tämä päätös pannaan täytäntöön heti mahdollisesta muutoksenhausta huolimatta tartuntatautilain 91 §:n 1 momentin nojalla.

Jarkko Saarimäki
ylijohtaja, Liikennejärjestelmäpalvelut

Susanna Metsälampi
johtava asiantuntija

Liitteet

Valitusosoitus